

Asia: VN/34876/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi annetun hallituksen esityksen (HE x/2026 vp) täydentämisestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Täydentävässä esityksessä lisättäisiin ensimmäisessä poliisin rikostiedustelua koskevassa esityksessä poliisilakiin ehdotettuun uuteen 5 b lukuun ne rikostiedustelukeinot, joiden uhkaperusteisesta käytöstä säättäminen edellyttäisi perustuslain 10 §:n kotirauhan suojaa ja luottamuksellisen viestin suojaa koskevien lakivarausten muuttamista. Perustuslain 10 §:n muuttamista koskeva hallituksen esitys (HE 50/2026 vp) on eduskunnan käsiteltävänä. Lisäksi poliisilain salaista tiedonhankintaa koskevaan 5 lukuun ehdotetaan lisättäväksi säännökset paikkatiedustelusta, osallistuvan tietolähteen käytöstä ja sijaintitiedon hankkimisesta. Teknistä kuuntelua koskeva toimivaltuus ehdotetaan koskemaan myös asuntoa. Vastaavat toimivaltuudet ehdotetaan lisättäväksi myös uhkaperusteista rikostiedustelua koskevaan 5 b lukuun. Lisäksi poliisilakiin ehdotetaan eräitä muita edellä mainittuihin muutoksiin liitännäisiä muutoksia. Esitys sisältää myös ehdotuksen pakkokeinolain muuttamisesta.

Aikataulusyistä tässä lausunnossa käsitellään yksittäisiä säännösehdotuksia vain eräiltä osin.

Suhde perustuslain 10 §:n muutokseen

Luonnoksessa ehdotetaan uhkaperusteisen rikostiedustelun toimivaltuuksien laajentamista sellaisiin rikostiedustelumenetelmiin, jotka rajoittavat kotirauhan tai luottamuksellisen viestin salaisuuden suojaa.

Eduskunnalle on annettu esitys perustuslain 10 §:n muuttamiseksi (HE 50/2026 vp) sekä esitys rikostiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi (HE 121/2026 vp). Eduskunnan perustuslakivaliokunta ei ole tässä vaiheessa ottanut kantaa perustuslain 10 §:n muuttamista koskevaan esitykseen tai arvioinut poliisin rikostiedustelua koskevan esityksen ratkaisuja koskien mm. sitä, mitä vakavan rikollisuuden käsitteen piiriin voidaan katsoa kuuluvan. Perustuslakivaliokunnan esittämät mahdolliset rajaukset, painotukset ja tulkintakannanotot tulee ottaa huomioon tämän esityksen jatkovalmistelussa.

Yksityiselämän suojaaja ja henkilötietojen suojaaja koskevien vaikutusten arviointi

Oikeusministeriö toteaa, että eduskunnan käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen (HE 121/2026 vp) ja nyt lausuttavana olevan esitysluonnoksen tietosuojaa koskevat näkökohdat ovat oleellisin osin samat. Oikeusministeriö ei katso tarpeelliseksi lausua tietosuojaan liittyvistä näkökohdista yksityiskohtaisesti uudelleen tässä yhteydessä. Oikeusministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota esitysten yhteisvaikutuksiin.

Esitysluonnos sisältää jakson perus- ja ihmisoikeusvaikutuksista. Tietosuojaan liittyvien vaikutusten kuten myös muiden perusoikeus- ja ihmisoikeusvaikutusten arviointia vaikeuttaa se, että ehdotettu sääntely sisältyy kahteen erilliseen toisiinsa liittyvään esitykseen. Lisäksi kokonaisuuden kannalta merkityksellisiä lainmuutoksia vaikuttaisi sisältyvän myös muihin käynnissä oleviin säädöshankkeisiin. Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että säätämisyjärjestysperusteluissa on kyse eri asiasta kuin tietosuojavaikutusten arvioinnissa ja muiden perusoikeusvaikutusten arvioinnissa. Vaikka säätämisyjärjestysperusteluissa on kiinnitetty huomiota yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan, nyt lausuttavana olevaan esitysluonnokseen olisi perusteltua sisällyttää jaksoksi, jossa arvioitaisiin toisiinsa asiallisessa yhteydessä olevien lainmuutosten yhteisvaikutuksia, mukaan lukien yksityiselämän suojaan ja tietosuojaan kohdistuvat vaikutukset.

Esitysluonnoksessa ehdotetaan muun ohella poliisilain salaista tiedonhankintaa koskevaan 5 lukuun lisättäväksi säännökset paikkatiedustelusta, osallistuvan tietolähteen käytöstä ja sijaintitiedon hankkimisesta. Esitysten yhteisvaikutusten arvioinnissa olisi syytä huomioida myös se, miten arkaluonteista tietoa ehdotetuilla toimivaltuuksilla voitaisiin saada henkilöiden yksityiselämästä. Eduskunnassa olevassa hallituksen esityksessä on kiinnitetty huomiota arkaluonteisista tiedoista koskeviin näkökohtiin, sekä liikenne- ja paikkatietoja koskevaan oikeuskäytäntöön. Valmisteltavana olevassa esitysluonnoksessa (s. 63) todetaan sijaintitietojen osalta esimerkiksi, että ”Lähtökohtaisesti käyttäjän sijainnin ilmaisevat tiedot paljastavat jotain ihmisen yksityiselämästä niiden kertoessa henkilön toiminnasta fyysisessä maailmassa. Sijainnin ilmaisevien tietojen perusteella voidaan tehdä päätelmiä henkilön elämästä esimerkiksi usein vierailtujen sijaintien perusteella.” Henkilön sijainnin ilmaisevien tietojen osalta olisi syytä tarkastella perusteluiden täsmennystarpeita perustuslakivaliokunnan ja EU:n tuomioistuimen tulkintakäytännön valossa.

Huomionarvioista on, että perustuslakivaliokunta on tarkistanut yksityiselämän ydinalueen merkitystä koskevaa käytäntöään, ”koska sähköisen viestinnän käyttöön liittyvät tunnistamistiedot sekä mahdollisuus niiden kokoamiseen ja yhdistämiseen voivat olla yksityiselämän suojan näkökulmasta siinä määrin ongelmallisia, että kategorinen erottelu suojan reuna- ja ydinalueeseen ei aina ole perusteltua, vaan huomiota on yleisemmin kiinnitettävä myös rajoitusten merkittävyyteen (PeVL 18/2014 vp, s. 6/II, ks. myös PeVL 36/2018 vp, s. 22). EU-oikeuteen perustuvan yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta merkityksellisen kansallisen sääntelyn valmistelussa on lisäksi syytä kiinnittää huomiota erityisesti EU-tuomioistuimen asioissa Digital Rights Ireland (C-293/12 ja C-594/12), Schrems (C-362/14) ja Tele2 Sverige ja Watson (C-698/15 ja C-203/15) antamiin ratkaisuihin (PeVL 36/2017 vp, s. 7, PeVL 35/2018 vp, s. 6, PeVL 13/2017 vp, s. 4–5, PeVL 9/2017 vp, s. 5). EU-tuomioistuin on Tele2 Sverige ja Watson -tapauksessa todennut, että liikenne- ja paikkatietojen kokonaisuus voi mahdollistaa hyvin tarkkojen päätelmien tekemisen niiden henkilöiden, joiden tietoja on säilytetty, yksityiselämästä, kuten elämäntavoista, vakituista tai väliaikaisista oleskelupaikoista, päivittäisestä tai muusta liikkumisesta, tekemisestä sekä näiden henkilöiden sosiaalisista suhteista ja heidän sosiaalisesta ympäristöstään (kohta 99, ks. myös Digital Rights -tuomio, 27 kohta). Tuomioistuin korosti, että näiden tietojen perusteella voidaan laatia

asianomaisten henkilöiden profiili, joka on yksityiselämän kunnioittamista koskevan oikeuden kannalta aivan yhtä arkaluonteista tietoa kuin itse viestinnän sisältö.”

Kattava selvitys toimivaltuuksien toimivuudesta, hyväksyttävyydestä ja välttämättömyydestä

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt yleisesti huomiota siihen, että pakkokeinojen ja esitutinnan sääntelylle on ollut ominaista kehitys, jossa toimivaltuuksia lisätään tai niitä laajennetaan vähittäin. Lainmuutoksilla toteutettavat toimivallan laajennukset voivat sinänsä olla vähäisiä, mutta välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden valtiosääntöoikeudellisessa arvioinnissa on otettava huomioon myös jo aiemmin säädetyt valtuudet. Vähäisenkin laajennus toimivaltuuteen, jonka perustuslakivaliokunta on aikaisemmassa lausunnossa arvioinut olevan valtiosääntöoikeudellisesti moitteeton, voi antaa aihetta muuttaa välttämättömyyden ja oikeasuhtaisuuden arviointia. Perustuslakivaliokunnan mielestä edellä kuvatut osittaismuutokset ovat omiaan vaikeuttamaan kokonaiskuvan saamista esitutkinta- ja pakkokeinolainsäädännöstä ja sen vaikutuksista. Perustuslakivaliokunta on katsonut, että pakkokeinotoimivaltuuksien toimivuudesta, hyväksyttävyydestä ja välttämättömyydestä olisi syytä tehdä kattava selvitys (PeVL 98/2022 vp, kohdat 1–3).

Perustuslakivaliokunta kiinnitti soveltuvin osin vastaaviin seikkoihin huomiota myös poliisilakia koskeneen muutosesityksen HE 275/2022 vp yhteydessä.

Pakkokeinolain muutoksia koskevan hallituksen esityksen HE 98/2026 vp mukaan pakkokeinotoimivaltuuksien kattavaa selvitystarvetta ei tule rinnastaa täysimääräisesti eri rikostorjuntaviranomaisten toimivaltuussääntelyn laajempaan tarkasteluun suhteessa niitä koskevaan erityissääntelyyn. Tältä osin on tärkeä pitää mielessä se, että pakkokeinolaissa säädetään rikosprosessuaalisista pakkokeinoista rikosten selvittämiseksi, kun taas muussa lainsäädännössä säädetään pääosin sekä estämis- ja paljastamistoimivaltuuksista että siviilitiedusteluun liittyvistä toimivaltuuksista. Viimeksi mainittujen toimivaltuuksien muutoksia ei siten sinänsä tule sekoittaa pakkokeinolakia koskevaan selvitystarpeeseen tai nimenomaisesti pakkokeinolakia koskeviin osittaismuutoksiin. Estämis-, paljastamis- ja siviilitiedustelutoimivaltuuksissa on kuitenkin kyse toiminnaltaan, tavoitteiltaan ja edellytyksiltään erilaisesta toiminasta ja toimivaltuuksista kuin pakkokeinolaissa säädetyissä pakkokeinoissa rikoksen selvittämisen vaiheen suhteen. Viimeksi mainittu koskee samalla tavalla rikostiedustelua koskevaa ehdotettua sääntelykokonaisuutta.

Vaikka pakkokeinolain muutoksia koskevassa esityksessä arvioidaan, ettei pakkokeinotoimivaltuuksien kattavaa selvitystarvetta tule rinnastaa täysimääräisesti eri rikostorjuntaviranomaisten toimivaltuussääntelyn laajempaan tarkasteluun suhteessa niitä koskevaan erityissääntelyyn, se ei tarkoita, etteikö tällaista kattavaa selvitystä olisi tarpeen tehdä. Vireillä olevissa rikostiedustelua koskevissa muutosesityksessä/-esitysluonnoksissa ehdotetaan laajennettavan merkittävästi eri toimivaltaisten viranomaisten rikostorjuntatoimivaltuuksia. Vireillä on useiden eri viranomaisten rikostiedustelu- tai siviilitiedustelulainsäädäntömuutoshankkeita. Tarpeellista siten lienee myös selvityksen tekeminen estämis-, paljastamis-, rikostiedustelu- ja siviilitiedustelutoimivaltuuksien toimivuudesta, hyväksyttävyydestä ja välttämättömyydestä.

Oikeusministeriö pitää perusteltuna, että jatkovalmistelussa esitysluonnosta täydennettäisiin näiltä osin arvioiden edellä mainitun selvityksen toteuttamista koskevia seikkoja. Tärkeää on myös tehdä selkoa esityksessä siitä, että viimeksi mainittu selvitys eroaa pakkokeinotoimivaltuuksista tehtävästä

selvityksestä, joka on jo meneillään pakkokeinolain muutostarpeiden arviointia varten perustetun työryhmän toisessa vaiheessa (OM055:00/2023, VN/21297/2023).

Sijaintietojen hankkiminen rajat ylittävästi ja suhde nk. e-evidence-asetukseen (1. lakiehdotuksen 9 b §, erityisesti sen 4 momentti)

Esitysluonnoksessa ehdotetaan sekä poliisilain 5 lukuun ja pakkokeinolain 10 lukuun uutta toimivaltuutta sijaintitiedon hankkimiseksi. Seuraavaksi selostetaan asiaan liittyvää esitysluonnoksen ehdotusta enimmäkseen pakkokeinolain osalta (2. lakiehdotuksen 10:9 a ja 9 b §), mutta luonnollisesti esiin tuodut huomiot ja seikat koskevat soveltuvien osien myös vastaavia muutosehdotuksia poliisilain 5 lukuun.

Ensinnäkin on syytä kiinnittää huomiota voimassa olevaan EU:n sääntelyyn sähköisten todisteiden rajat ylittävästä hankkimisesta. EU-tasolla tästä säädetään nk. e-evidence-asetuksessa ((EU) 2023/1543) ja siihen liittyvästä nk. e-evidence-direktiivissä ((EU) 2023/1544). Asetusta ja direktiiviä koskevat kansalliset lait tulivat voimaan 1.6.2026 (436/2026 ja 437/2026, ks. myös HE 175/2025 vp).

Asetuksen yhteistyö perustuu pääosin ns. suoraan yhteydenpidon malliin jäsenvaltiossa sijaitsevan yksityisen palveluntarjoajan ja toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan toimivaltaisen viranomaisen kesken. Asetuksen mukaisella menettelyllä voidaan hankkia tilaajatietoja, yksinomaan käyttäjän tunnistamiseksi pyydettyä tietoa sekä liikenne- ja sisältötietoja. Liikenne- ja sisältötiedot vertautuvat pääosin telepakkokeinoilla hankittaviin tietoihin. E-evidence-asetuksen mukaan liikennetiedoilla tarkoitetaan muun ohella laitteen sijaintia koskevia tietoja (ks. asetuksen 3(11) artikla). E-evidence-asetuksen soveltamisala koskee ainoastaan palveluntarjoajan hallussa olevaa tallennettua dataa eli reaaliaikainen tietojen hankkiminen asetuksen nojalla ei ole mahdollista.

E-evidence-asetuksen 5 artiklassa säädetään edellä mainittujen tietojen hankkimisen edellytyksistä. Yhtenä ja niin sanottuna ensimmäisenä edellytyksenä on se, että tietojen hankkimisen tulisi olla mahdollista samoin edellytyksin vastaavassa kansallisessa tapauksessa.

E-evidence-asetuksen 4 artiklassa puolestaan säädetään siitä, että edellä mainittujen tietojen hankkiminen on mahdollista rajat ylittävästi vain oikeusviranomaisen (syyttäjä tai tuomioistuimien) päätöksellä tai vähintäänkin näiden vahvistuksella. Selvyyden vuoksi todetaan, että liikennetietoja, kuten laitteen sijaintia koskevia tietoja, voidaan hankkia vain tuomioistuimen päätöksellä tai vahvistuksella, jos e-evidence-määräyksen antajana on muu kuin tuomioistuin, kuten poliisi.

Asetuksen mukaisesta menettelystä kansallisesti säädetään laissa eurooppalaisen esittämismääräyksen ja eurooppalaisen säilyttämismääräyksen antamisesta Suomessa (436/2026, jäljempänä e-evidence-asetuslaki).

E-evidence-asetuksen soveltamisalaan kuuluvien palveluntarjoajien joukko on verrattain laaja (ks. tarkemmin e-evidence-asetuksen 3 artiklan 3 ja 4 kohta). Tiivistetysti soveltamisalaan kuuluvat sähköiset viestintäpalvelut, internetin verkkotunnus- ja IP-numerointipalvelut, kuten IP-osoitteenmuodostuspalvelut, verkkotunnusrekisteripalvelut, verkkotunnusrekisterien pitäjien palvelut sekä verkkotunnuksiin liittyvät yksityisyys- ja välityspalvelut sekä muut direktiivin (EU) 2015/1535 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitetut tietoyhteiskunnan palvelut, jotka i) antavat käyttäjilleen mahdollisuuden viestiä keskenään, tai ii) tekevät mahdolliseksi tiedon tallentamisen tai muutoin käsittelemisen niiden käyttäjien lukuun, joille palvelu tarjotaan, edellyttäen, että tietojen tallentaminen on yksi määrittävä osa käyttäjälle tarjottavaa palvelua.

Lisäksi e-evidence-asetuksen soveltamisalaan kuuluu ainoastaan rikostutkinta eli rikoksen selvittämisvaihetta koskeva tietojen hankinta. Toisin sanoen kyse on pääsääntöisesti pakkokeinolain soveltamisalaan kuuluvasta rikosten selvittämisvaiheesta ja siinä käytettävistä pakkokeinoista. Näin ollen poliisilain 5 luvun mukainen ja nyt ehdotettava rikostiedusteluvaihetta koskeva tiedonhankinta ei lähtökohtaisesti kuulu asetuksen soveltamisalaan. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, ettei esimerkiksi sijaintitietoja voi rajat ylittävästi hankkia e-evidence-asetuksen nojalla ja sen soveltamisalaan kuuluvilta palveluntarjoajilta muutoin kuin rikoksen selvittämiseksi. Tämä on asetuksen selvä lähtökohta, joskin rikoksen selvittämis-, paljastamis- ja estämisvaiheen osalta raja voi usein olla niin sanotusti ”veteen piirretty” tarkoittaen sitä, että usein mahdollista on pakkokeinolain syytä epäillä -kynnyksen täyttyminen käytettäessä poliisilain 5 luvun mukaisia estämis- ja paljastamistoimivaltuuksia.

Toisin sanoen e-evidence-asetuksen ja sitä koskevan kansallisen e-evidence-asetuslain mukaan sijaintitietojen hankkiminen rajat ylittävästi yksityiseltä palveluntarjoajalta edellyttää vähintäänkin tuomioistuimen vahvistusta riippumatta kansallisesta toimivaltuussäätelystä. Lisäksi sijaintitietoja voidaan hankkia vain koskien palveluntarjoajan hallussa olevaa dataa, eikä koskien reaaliaikaisia sijaintitietoja. Edelleen on syytä huomioda se, ettei hätätapauksissakaan asetuksen mukaan sijaintitietojen hankkiminen ole mahdollista ilman tuomioistuimen vahvistusta.

Siltä osin kuin esitysluonnoksen 2. lakiehdotuksen 10 luvun 9 b §:n 4 momentissa tarkoitetaan e-evidence-asetuksen soveltamisalaan kuuluvaa sijaintitiedon hankkimista, edellytettäisiin asetuksen mukaisesti vähintään tuomioistuimen vahvistusta. Asia erikseen on sijaintitietojen hankkiminen Suomessa sijaitsevilta palveluntarjoajilta, reaaliaikaisten sijaintitietojen hankkiminen ja tiedonhankinnan kohdistuminen sellaisiin palveluntarjoajiin, jotka eivät kuulu e-evidence-asetuksen soveltamisalaan. Toisaalta näiltäkään osin esitysluonnoksessa ehdotettu sääntely ei vaikuta välttämättä asialliselta.

Ehdotetun 2. lakiehdotuksen 10 luvun 9 b §:n 4 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että ehdotettu säännös on katsottu tarpeelliseksi erityisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2022/2065 (digipalvelusäädös) 10 artiklan johdosta. Artiklan mukaan välityspalvelun tarjoajan tiedonantovelvollisuus perustuu erityisesti kansallisen oikeus- tai hallintoviranomaisen kansalliseen lainsäädäntöön perustuvaan toimivaltaan esittää tietoja koskeva pyyntö.

Lisäksi esitysluonnoksen jaksossa 4.1.3 todetaan, että kyse olisi nimenomaan teknisesti tallentuvasta sijaintitiedosta eikä esimerkiksi asiakasrekistereissä olevista tilaajatiedoista (e-evidence-asetus 3 art. 9 kohta). Esitysluonnoksen mukaan osana palveluitaan eri palveluntarjoajat keräävät viestintään liittymätöntä tai siitä erotettua sijaintitietoa, joka olisi tyypillisesti peräisin satelliittipaikannuksesta, mutta se saattaisi olla peräisin myös muusta lähteestä, kuten esimerkiksi paikalliseen wifi-verkkoon kirjautumisesta.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että e-evidence-asetuksen 3(9) artiklassa määritellään mitä tarkoitetaan tilaajatiedoilla, kun taas 3(11) artiklassa määritellään liikennetiedot. Liikennetietoa asetuksen mukaan ovat esimerkiksi laitteen sijaintia koskevat tiedot. Kyse on siis esimerkiksi PKL 10:6:ssä tarkoitettusta televalvontaan kuuluvasta tiedosta.

Oikeusministeriö myös kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksen nykytilan arviointia koskevilla perusteluilla ei selosteta tarkemmin asiaan liittyvää EU-tason sääntelyä sekä siihen liittyvää kansallista sääntelyä. Perusteluissa ei siis arvioida tarkemmin e-evidence-asetusta eikä nk. EU:n digipalvelusäädöstä (jäljempänä DSA-asetus).

Edellä mainituista syistä oikeusministeriö katsoo, että esitysluonnoksen perusteluja 2. lakiehdotuksen 10 luvun 9 b §:n 4 momentin tarkoituksesta ja sen suhteesta nykyiseen kansalliseen ja EU-tason sääntelyyn tulisi täydentää.

Esitysluonnoksesta ei myöskään tarkemmin selviä, miltä osin kyse on laitteen sisältötiedoista erityisesti suhteessa viestinnän välitystietoihin. Lisäksi ehdotetun sääntelyn osalta on otettava huomioon muun toimivaltuussääntelyn nojalla kyseisten tietojen hankkiminen muutoin kuin pakkokeinolakiperusteisesti. Toisin sanoen esimerkiksi rikosten estämismääräyksen osalta edellä mainitusti e-evidence-asetus ei sovellu, joten siltä osin kyseisten tietojen hankkiminen palveluntarjoajilta joko kansallisesti tai rajat ylittävästi pohjautuisi kaiketi vapaaehtoisuuteen perustuvaan tietojen antamista koskevaan yhteistyöhön.

Lisäksi oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksen pakkokeinolakia koskevissa säännöskohtaisissa perusteluissa (s. 106) ehdotettua 9 §:n 4 momenttia perustellaan tarpeella suhteessa DSA-asetuksen 10 artiklaan. Edellä selostetusti sijaintitietojen hankkiminen rajat ylittävästi pakkokeinolakiperusteisesti (rikoksen selvittämiseksi) on tehtävä e-evidence-asetuksen nojalla. Sikäli kuin kyse olisi muusta kuin e-evidence-asetuksen soveltamisalaan kuuluvasta palveluntarjoajasta, e-evidence-asetusta ei sovellettaisi, mutta tämä ei selviä ehdotetusta momentista eikä sitä koskevista perusteluista.

Vaikka asia ei tarkemmin esityksestä selviä, oikeusministeriö käsittää ehdotetun sääntelyn koskevan DSA-asetuksen 10 artiklan mukaisten tilanteiden mahdollistamista, joskin liityntä kokonaisuudessaan jää epäselväksi esitysluonnoksesta. Ensinnäkin DSA-asetuksen johdanto-osan 10 kappaleen mukaan:

”DSA-asetus ei saisi vaikuttaa muihin unionin säädöksiin, joilla säännellään tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamista yleisesti tai muita välityspalvelujen tarjoamiseen sisämarkkinoilla liittyviä näkökohtia tai joilla täsmennetään ja täydennetään tässä asetuksessa vahvistettuja yhdenmukaistettuja sääntöjä, kuten [...] e-evidence-asetukseen, [...] siinä määrin kuin näillä unionin säännöksillä pyritään samoihin tavoitteisiin kuin [tässä] asetuksessa on vahvistettu, [tämän] asetuksen sääntöjä olisi kuitenkin sovellettava kysymyksiin, joita ei käsitellä lainkaan tai ei käsitellä kaikilta osin näissä muissa säädöksissä, sekä kysymyksiin, joiden osalta näissä muissa säädöksissä jätetään jäsenvaltioille mahdollisuus toteuttaa tiettyjä toimenpiteitä kansallisella tasolla.”

Esityksessä ei tarkemmin huomioida DSA-asetuksen sääntelyä näiltä osin eikä selosteta muutenkaan asiaa kuin yhdellä virkkeellä viitaten siihen, että ehdotettu sääntely on katsottu tarpeelliseksi DSA-asetuksen 10 artiklan johdosta. Näiltä osin esitysluonnoksen perustelut ovat puutteelliset ja esitystä tulisi näiltäkin osin täydentää. Ilman tällaisia täydentäviä tietoja vaikuttaa kyseenalaiselta, onko ehdotettu sääntely EU-oikeuden näkökulmasta mahdollinen.

Toisaalta DSA-asetuksen johdanto-osan 37 kappaleessa todetaan seuraavasti:

”Tällä asetuksella säännelty tietojen antamista koskevat määräykset koskevat tiettyjen tietojen tuottamista kyseisen välityspalvelun yksittäisistä vastaanottajista, jotka on yksilöity kyseisissä määräyksissä, jotta voidaan määrittää, noudattavatko palvelujen vastaanottajat sovellettavia unionin tai kansallisia sääntöjä. Tällaisissa määräyksissä olisi pyydettävä tietoja, joiden tarkoituksena on pystyä tunnistamaan kyseisen palvelun vastaanottajat. Tietojen antamista koskevat tämän asetuksen vaatimukset eivät sen vuoksi kata määräyksiä, jotka koskevat tietojen antamista sellaisten palvelun vastaanottajien ryhmästä, joita ei ole nimenomaisesti yksilöity, mukaan lukien määräykset antaa tilastollisiin tarkoituksiin tai näyttöön perustuvaan päätöksentekoon vaadittavia yhdistelmätietoja.”

Ottaen huomioon edellä viitatus DSA-asetuksen johdanto-osan kappaleet ja sen 10 artikla, esitysluonnoksesta ei selviä tarkemmin, miten DSA-asetus tai sen 10 artikla mahdollistaisi juuri sijaintitietojen hankkimisen. Huomionarvoista on, että DSA-asetuksen 1 artiklan 1 kohdan mukaan asetuksen tarkoituksena on edistää välityspalvelujen sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa vahvistamalla sellaista turvallista, ennustettavaa ja luotettavaa verkkoympäristöä koskevat yhdenmukaistetut säännöt, joka helpottaa innovointia ja jossa suojellaan tehokkaasti perusoikeuskirjassa vahvistettuja perusoikeuksia, mukaan lukien kuluttajansuojan periaate. Artiklan 2 kohdan mukaan asetuksessa vahvistetaan yhdenmukaistetut säännöt välityspalvelujen tarjoamisesta sisämarkkinoilla, ja säädetään erityisesti a) kehys välityspalvelujen tarjoajien ehdolliselle vastuusta vapauttamiselle, b) erityisiä huolellisuusvelvoitteita koskevat säännöt, jotka on mukautettu soveltuviksi tiettyihin välityspalvelujen tarjoajien luokkiin, c) säännöt tämän asetuksen täytäntöönpanosta ja täytäntöönpanon valvonnasta, myös toimivaltaisten viranomaisten välisen yhteistyön ja koordinoinnin osalta. Lisäksi DSA-asetuksen 2 artiklan 4 kohdan (i-alakohdan) mukaan asetus ei rajoita sellaisissa muissa unionin säädöksissä vahvistettuja sääntöjä, joilla säännellään muita välityspalvelujen tarjoamista sisämarkkinoilla koskevia näkökohtia tai täsmennetään ja täydennetään tätä asetusta ja joita ovat erityisesti rikosoikeuden alalla tehtävää oikeudellista yhteistyötä koskeva unionin lainsäädäntö, erityisesti e-evidence-asetus.

Esitysluonnoksen perustelut vaikuttavat näiltäkin osin puutteellisilta eikä esitysluonnoksesta tarkemmin selviä sääntelyn tarkoitus ja perusta, erityisesti suhteessa sen taustalla oleviin EU-säädöksiin. Lisäksi esityksestä ei selviä, miten ehdotettu sijaintitietojen hankkiminen – erityisesti suhteessa asiaan liittyvään EU-sääntelyyn – perustuu eri toimivaltuussääntelyyn riippuen siitä, onko kyse esimerkiksi rikoksen selvittämisen vai estämisen vaiheesta, ottaen lisäksi huomioon erottelu koskien tallennettua dataa ja liikkeellä olevaa eli reaaliaikaista dataa. Esitystä ja sen arviointia sekä ehdotuksia perusteluineen tulee jatkovalmistelussa täydentää. Ilman tällaisia täydentäviä tietoja vaikuttaa kyseenalaiselta, onko ehdotettu sääntely EU-oikeuden näkökulmasta mahdollinen.

Poliisilain 5 luku: salainen paikkaan kohdistuva etsintätoimivaltuus

Esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi poliisilain 5 luvussa paikkatiedustelusta. Esitysluonnoksen mukaan kyse on perustavanlaatuisesta muutosehdotuksesta ja poliisin rikostorjuntatoimivaltuuksien laajentamisesta, mikä on merkityksellisestä myös perustuslain 10 §:ssä turvatun kotirauhan suojan kannalta. Voimassa olevan pakkokeinolakisääntelyn mukaisesti lähes poikkeuksettomana pääsääntönä on toimittamishetkeen sidottu ilmoitusvelvollisuus etsinnän osalta. Pakkokeinolaki ja poliisilain 5 luku eivät tunne toimenpiteen kohdehenkilöltä salassa tehtävää koti- tai paikanetsintää, mutta siviilitiedustelussa suojelupoliisilla on oikeus poliisilain 5 a luvun 26 §:n mukaiseen paikkatiedusteluun, tosin ei pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa.

Esitysluonnoksen mukaan ehdotettu paikkatiedustelua koskeva sääntely muistuttaisi mainitun poliisilain 5 a luvun paikkatiedustelutoimivaltuutta, joskin koskien myös pysyväisluonteiseen asumiseen koskevaa tilaa. Toisaalta esitysluonnoksen mukaan ehdotuksessa on otettu huomioon salaisen kotietsinnän toimivaltuutta koskevat pakkokeinolain muutosehdotukset, jotka sisältyvät hallituksen esitykseen HE 98/2026 vp.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että siltä osin kuin kyse on etsintätoimivaltuuden ulottamisesta pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan, esitysluonnoksessa ehdotettu sääntely rinnastuu ennemmin esityksessä HE 98/2026 vp ehdotettuun salaista kotietsintää koskevaan sääntelyyn.

Kuten hallituksen esityksessä HE 98/2026 vp todetaan (5.1.4), pakkokeinolain salaista etsintää koskevia ehdotuksia vastaavasti soveltuvien osin vastaava sääntely voisi olla tarpeellista myös rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi, mutta kyseisen toimivaltuuden säätäminen myös rikosten estämiseksi ja paljastamiseksi edellyttäisi valmistelussa kuitenkin jossain määrin erilaista arviota erityisesti rikosten estämisen osalta, koska toimivaltuuksien käytön tavoite ja toimivaltuuksien käyttämisestä seuraava perusoikeuksien rajoittamisen syy ei olisi täysin sama kuin rikosten selvittämisessä. Tällä on merkitystä myös sääntelyn valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin kannalta. Viitatussa pakkokeinolain muutosesityksessä perustellumpana on pidetty arvioinnin tekemistä erillisessä yhteydessä. Nyt käsiteltävänä olevassa esitysluonnoksessa on toteutettu mainittu sääntelytarpeen tarkempi arviointi poliisilain estämis- ja paljastamisvaiheiden kannalta.

Yleisenä huomiona oikeusministeriö ei pidä tarkoituksenmukaisena ehdotetun sääntelyn otsikkoa ”paikkatiedustelu”, erityisesti kun kyse on pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvasta etsinnästä. Lisäksi paikkatiedustelu terminä on peräisin poliisilain 5 a luvusta, jossa säännellään nimenomaisesti tiedustelutoimivaltuuksista. Tarkoituksenmukaisempana pidetään vastaavanlaisen terminologian käyttämistä kuin pakkokeinolain osalta ehdotetaan esityksessä HE 98/2026 vp eli ”salainen kotietsintä” ja ”salainen paikanetsintä”.

Vakavien rikosten estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen liittyy merkittävä yhteiskunnallinen intressi, ja mitä vakavampi rikos on kyseessä, sitä korkeampi tämä intressi on (ks. myös HE 98/2026 vp, jakso 5.1.4). Lisäksi vakavaan ja järjestäytyneeseen rikollisuuteen liittyvien erilaisten tilanteiden ja menettelytapojen moninaisuuden, erilaisuuden, laaja-alaisuuden ja tapauskohtaisuuden vuoksi sääntelytarpeen ei voida yksiselitteisesti katsoa kohdistuvan ainoastaan joko rikoksen ennalta estämis- tai selvittämisvaiheeseen. Vakavien rikosten paljastamisen, estämisen ja selvittämisen sekä tekijöiden rikosvastuuseen asettamisen kannalta ei tulisi olla tarpeettomia katvealueita, erityisesti kun kyse on toimivaltaisten viranomaisten toimivaltuussääntelystä (ks. myös HE 98/2026 vp, s. 22).

Oikeusministeriö kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että toimivaltuussääntelyn johdonmukaisuuden ja systematiikan kannalta lähtökohtana on se, että mitä kauemmas ajallisesti siirrytään pakkokeinolain mukaisesta rikoksen selvittämisvaiheesta ja konkreettisesta rikosepäilystä, sitä korkeammat edellytykset vahvoine oikeussuojakeinoineen tulee olla. Tätä johdonmukaisuutta ja systematiikkaa osoittaa esimerkiksi se, että poliisilain 5 ja 5 a luvuissa säädetään vastaavanlaisista salaisista tiedonhankintakeinoista kuin pakkokeinolain 10 luvun mukaiset salaiset pakkokeinot, mutta poliisilain mukaisten salaisten tiedonhankintakeinojen soveltamisala käyttöä koskevine edellytyksineen eroavat merkittävästikin pakkokeinolain 10 luvussa säädetystä, esimerkiksi koskien korkeampia keinojen käyttöä koskevia edellytyksiä.

Sinänsä esitysluonnoksessa ehdotetun paikkatiedustelun osalta on seurattu edellä mainittua toimivaltuussääntelyn systematiikkaa, sillä pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävässä tilassa tehtävän paikkatiedustelun edellytyksenä olisi muun ohella poliisilain 5 luvun 3 §:ssä säädetty kynnys perusterikoksineen. Lisäksi toimivaltuuden käyttö olisi sidottu välttämättömyysvaatimukseen. Muutoin paikkatiedustelun edellytykseksi ehdotetaan säädettäväksi poliisilain 5 luvun 5 §:n telekuuntelun edellytykset. Lähtökohtaisesti näiltä osin esitysluonnosta voidaan pitää toimivaltuussääntelyn systematiikan kannalta perusteltuna.

Oikeusministeriö kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että esitysluonnoksen 1. lakiehdotuksen 27 b §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimen ennakkokontrollista olisi mahdollista poiketa kiiretilanteissa. Tämä tuomioistuimen ennakkoluvasta poikkeaminen kiiretilanteissa koskisi myös tilanteita, joissa kyse olisi pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvasta etsinnästä. Esitysluonnoksessa käytetystä terminologiasta huolimatta, kyse olisi salaisesta

kotietsinnästä vastaavalla tavalla kuin ehdotetaan säädettävän pakkokeinolain 10 luvun osalta esityksessä HE 98/2026 vp. Voimassa olevan siviilitiedustelua koskevan poliisilain 5 a luvun 27 §:n 2 momentin mukaan vastaavanlainen kiiretilannepoikkeus tuomioistuimen etukäteiskontrollista on mahdollista, mutta ei kuitenkaan koskien pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävää tilaa.

Pakkokeinolain muutosehdotuksia koskevan esityksen HE 98/2026 vp mukaan tuomioistuimen etukäteiskontrollista poikkeaminen ei ole mahdollista koskien salaista kotietsintää eli etsintää, joka kohdistuu rikoslain 24 luvun 11 §:ssä tarkoitettuun kotirauhan suojaamaan paikkaan eli myös pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. HE 98/2026 vp:n mukaan tuomioistuimen jälkikäteisvalvontaa ei pidetä perusteltuna salaisessa kotietsinnässä ja salaisessa erityisessä kotietsinnässä, vaan ne olisivat mahdollisia ainoastaan tuomioistuimen ennakkoluvan perusteella, sillä muun ohella esityksessä ehdotetusti salaisen kotietsinnän tuomioistuinkäsittelyyn osallistuisi julkinen asiamies. Näin ollen kiiretilannepoikkeamismahdollisuus salaisen kotietsinnän osalta ei esityksen mukaan olisi tarkoituksenmukaista eikä perusteltua (HE 98/2026 vp, 40).

Nyt käsiteltävänä olevassa esitysluonnoksessa ehdotetaan niin ikään, että paikkatiedustelun tuomioistuinkäsittelyyn osallistuisi julkinen asiamies (1. lakiehdotuksen 45 a §). Tätä pidetään perusteltuna. Esitysluonnoksen mukaan paikkatiedustelussa on kyse perusoikeusherkästä sääntelystä, ja erityisesti pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvassa kohteelta salaa tapahtuvassa paikkatiedustelussa olisi kyse syvälle käyvästä puuttumisesta perustuslain 10 §:n momentin mukaiseen yksityiselämän ja kotirauhan suojaan. Esitysluonnoksen mukaan selkeänä lähtökohtana sääntelylle on siten sen kuuluminen tuomioistuimen ennakkovalvonnan piiriin tiettyjä erikseen määriteltyjä poikkeuksia lukuun ottamatta, joiden osalta säädettäisiin tuomioistuimen jälkikäteisvalvonnasta (esitysluonnoksen jakso 2.2.5.4).

Kiiretilannepoikkeusta perustellaan esitysluonnoksessa tarpeella varmistaa poliisin reagointimahdollisuudet myös kiiretilanteissa (esitysluonnoksen jakso 2.2.5.4). Esitysluonnoksessa ei kuitenkaan perustella tai arvioida kiiretilannepoikkeusmahdollisuuden suhdetta ehdotettavaan julkisen asiamiehen instituutioon. Esitysluonnoksen mukaan julkisen asiamiehen instituutiota pidetään perusteltuna, koska kyse on salaisesta tiedonhankintakeinosta, jonka päätöksenteon tai toteuttamisen yhteydessä kohdehenkilöt eivät voi itse valvoa etujaan. Muihin salaisiin tiedonhankintakeinoihin verrattuna asuntokuuntelulla ja pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvalla paikkatiedustelulla puututtaisiin merkittävästi yhteen keskeisimmistä perusoikeuksista eli tiedonhankinnan kohdehenkilön ja mahdollisesti muiden hänen kanssaan samassa taloudessa asuvien henkilöiden yksityiselämän ja kotirauhan suojaan (esitysluonnoksen jakso 2.7).

Kysymys kuuluukin, miten esitysluonnoksessa ehdotetun julkisen asiamiehen instituution tuoma vahva oikeusturvasuoja toteutuisi niissä tilanteissa, kun kyse on pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvan salaisen etsinnän käsittelemisestä jälkikäteen tuomioistuimessa? Huomionarvioista on, että esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettäväksi ainoastaan paikkatiedustelun yhteydessä tapahtuneen jäljennöksen hävittämisestä (1. lakiehdotuksen 27 f §), mutta muutoin esitysluonnos ei sisällä sääntelyä eikä perusteluja koskien tilanteita, joissa tuomioistuin ei ole jälkikäteisesti pitänyt salaista pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvaa etsintää asianmukaisena. Niin ikään esitysluonnoksesta vaikuttaisi puuttuvan perustelut sääntelytarvetta koskevina arviointineen siitä, mitä tulisi tehdä salaisella etsinnällä saaduille tiedoille niissä tilanteissa, kun tuomioistuin ei ole jälkikäteisesti hyväksynyt salaista etsintää.

Näistä syistä oikeusministeriö ei pidä perusteltuna esitysluonnoksen ehdotusta siitä, että tuomioistuimen ennakkovalvonnasta voitaisiin poiketa kiiretilanteissa myös koskien

pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvaa salaista etsintää. Edellä mainitusti ehdotettu ratkaisu ei olisi myöskään johdonmukainen toimivaltuussääntelyn laajemman systematiikan kannalta ottaen huomioon esityksessä HE 98/2026 vp ehdotettu sääntely koskien salaista kotietsintää.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota myös siihen, ettei esitysluonnoksessa ehdoteta säädettävän erikseen pöytäkirjavelvollisuudesta koskien paikkatiedustelua. Esimerkiksi esityksessä HE 98/2026 vp nimenomaisesti ehdotetaan säädettäväksi, että salaisen etsinnän toimittajan on ilman aiheetonta viivytystä laadittava etsinnästä pöytäkirja, jossa selostetaan etsintämenettely riittävällä tarkkuudella. Lisäksi salaisen etsinnän aikana tai sen jälkeen tehtävästä haltuunottamisesta ja jäljentämisestä on tehtävä erillinen pöytäkirja, jossa selostetaan riittävällä tarkkuudella haltuun otetun ja jäljennetyn esineen, aineen tai omaisuuden laatu ja määrä sekä mahdollisesti sen tilalle vaihdetun esineen, aineen tai omaisuuden laatu ja määrä. Edelleen esityksen mukaan jäljennös edellä tarkoitettusta pöytäkirjasta ja tieto tallenteesta on toimitettava sille, jonka luona esine, omaisuus tai asiakirja on otettu haltuun tai jäljennetty, kun 60 §:ssä tarkoitettu ilmoitus on tehty. Tallenteen tarkastelulle on pyynnöstä varattava tilaisuus sille, jonka luona etsintä on suoritettu (HE 98/2026 vp, 1. lakiehdotuksen 26 j §.).

Esitysluonnoksen perustelujen mukaan paikkatiedustelusta olisi kuitenkin laadittava pöytäkirja, joka toimisi oikeusturvamekanismina paikkatiedustelussa (jakso 4.1.1 ja 10). Oletettavasti tämä pöytäkirjan laatimisvelvollisuus perustuu voimassa olevaan poliisilain 5 luvun 59 §:ään, jonka mukaan muun salaisen tiedonhankintakeinon kuin tarkkailun käytön lopettamisen jälkeen on laadittava ilman aiheetonta viivytystä pöytäkirja. Esitysluonnoksen sääntelyehdotusta perusteluineen voidaan pitää puutteellisina näiltä osin. Oikeusministeriö ei pidä riittävänä sitä, että poliisilain 5 luvun 59 §:ssä säädetään yleisestä velvollisuudesta laatia pöytäkirja, vaan pöytäkirjan laatimisesta tulisi paikkatiedustelun osalta säätää erikseen. Sääntelyssä tulisi ottaa huomioon myös ehdotettavaan sääntelyyn liittyvät erityispiirteet, kuten jäljentämiskiellot, kun paikkatiedustelu kohdistuu tietoon, josta oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 11, 13, 14, 16, 20 tai 21 §:n nojalla on velvollisuus tai oikeus kieltäytyä todistamasta. Esitysluonnoksesta ei myöskään selviä, miten pöytäkirjavelvollisuus suhteutuisi kiiretilannepoikkeuksiin ottaen huomioon julkisen asiamiehen instituutio, joskin edellä mainitusti perusteltuna ei pidetä sitä, että kiiretilannepoikkeus soveltuisi myös pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan.

Lisäksi puutteellisena voidaan pitää sitä, ettei esitysluonnoksessa ehdoteta teknisellä laitteella tapahtuvaa etsinnän videoimista. Pakkokeinolakia koskevan muutosesityksen HE 98/2026 vp mukaan salainen kotietsintä, salainen erityinen kotietsintä ja salainen paikanetsintä on kokonaisuudessaan tallennettava teknisellä laitteella (HE 98/2026 vp, 1. lakiehdotuksen 26 j §). Esityksen mukaan perustelluksi katsotaan laaja videointivelvollisuus, jotta jälkikäteisesti voitaisiin tarvittaessa varmistua toimitetun salaisen etsinnän asianmukaisuudesta. Taktisten keinojen salassa pidettävyyden varmistamisessa olisi myös otettava huomioon salaisen etsinnän kohdehenkilön oikeustuvan varmistaminen siten, että etsinnän toimittamisen asianmukaisuuden riittävä jälkikäteinen arviointi tarvittaessa olisi mahdollista (HE 98/2026 vp, jakso 2.3.3.11).

Sinänsä on otettava huomioon se, että esitysluonnoksessa ehdotetaan säädettävän jossain määrin vastaavasti kuin voimassa olevassa poliisilain 5 a luvussa säädetystä paikkatiedustelusta. Erona on kuitenkin muun ohella ehdotettavan sääntelyn kohdistuminen myös pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan. Esitysluonnoksessakin todetusti ehdotettavassa sääntelyssä on kyse perusoikeusherkästä sääntelystä, ja erityisesti pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan

kohdistuvassa kohteelta salaa tapahtuvassa paikkatiedustelussa olisi kyse syvälle käyvästä puuttumisesta perustuslain 10 §:n momentin mukaiseen yksityiselämän ja kotirauhan suojaan.

Edelleen huomionarvoista on, että esitysluonnoksen 1. lakiehdotuksen 27 e §:ssä säädetään jäljentämisestä ja asiakirjan tarkastelusta päättämisestä paikkatiedustelussa siten, että pääsääntöisesti pidättämiseen oikeutettu virkamies tai suojelupoliisin päällystään kuuluva poliisimies päättää jäljentämisestä ja yksityisen avaamattoman asiakirjan tarkastelusta. Lisäksi jos asia ei siedä viivytystä, myös muu poliisimies saa yksittäistapauksessa päättää jäljentämisestä ja yksityisen avaamattoman asiakirjan tarkastelusta, kunnes pidättämiseen oikeutettu poliisimies tai suojelupoliisin päällystään kuuluva poliisimies on ratkaissut asian. Näissä tilanteissa asia olisi saatettava pidättämiseen oikeutetun poliisimiehen tai suojelupoliisin päällystään kuuluvan poliisimiehen ratkaistavaksi heti, kun se on mahdollista, kuitenkin viimeistään 24 tunnin kuluttua tiedonhankintakeinon käytön aloittamisesta.

Oikeusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että pakkokeinolain muutosesityksen HE 98/2026 vp mukaan haltuunottamisesta ja jäljentämisestä salaisessa kotietsinnässä, salaisessa erityisessä kotietsinnässä ja salaisessa paikanetsinnässä päättää salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies (1. lakiehdotuksen 26 i §). Nyt käsiteltävänä olevassa esitysluonnoksessa vaikutettaisiin tässäkin suhteessa poikettavan pakkokeinolain muutosesityksen ratkaisuihin. Oikeusministeriö ei pidä perusteltuna poikkeamista toimivaltuussäätelyn systematiikasta tältäkin osin. Huomionarvoista on myös se, että voimassa olevan poliisilain 5 a luvun 28 §:ssä jäljentämisestä säädetään seuraavasti: ”Suojelupoliisilla on oikeus siviilitiedustelussa jäljentää asiakirja tai esine”. Lisäksi ehdotettu sääntely näiltä osin ei vaikuttaisi olevan sopusoinnussa siihen, mitä esitysluonnoksen 1. lakiehdotuksen 27 b §:ssä säädetään paikkatiedustelusta päättämisestä.

Epäselväksi jää myös se, miksi 1. lakiehdotuksen 27 b §:n mukaan kiiretilanteissa paikkatiedustelusta voisi päättää pidättämiseen oikeutettu poliisimies eikä HE 98/2026 vp mukaisesti salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Edellä mainituilla perusteilla oikeusministeriö pitää tarpeellisena esityksen täydentämistä ja/tai muuttamista jatkovalmistelussa. Oikeusministeriö ei pidä perusteltuna kiiretilannepoikkeusta tuomioistuimen etukäteisvalvonnasta, kun kyse on pysyväisluonteiseen asumiseen käytettävään tilaan kohdistuvasta etsinnästä. Lisäksi kaikkien etsintöjen osalta olisi perusteltua säätää laajasta videointi- ja pöytäkirjavelvollisuudesta. Muutoinkin jatkovalmistelussa on syytä varmistua siitä, että ehdotettu sääntely on johdonmukainen suhteessa edellä mainittuun toimivaltuussäätelyn systematiikkaan erityisesti ottaen huomioon vastaavankaltaiset muutosehdotukset pakkokeinolain 10 lukuun esityksessä HE 98/2026 vp.

Suurpää Johanna
Oikeusministeriö

Vainio Niklas
Oikeusministeriö